

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Sententia Scoti, & Gabrielis impugnatur. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

care luxuriam spirituale. Subdit deinde, ex hoc amore amicitie inordinato ortum fuisse amorem etiam concupiscentie inordinatum, quo sibi concupiscit aliquod bonum ultra modum debitum: hunc autem fuisse amorem beatitudinis.

Caletanus quidem in hunc articulum censet, Scotum in ea fuisse sententia, ut existimaret primum peccatum Angeli fuisse superbiam in illo affectu immoderato amoris amicitie: secundum vero peccatum luxurie propriæ fuisse in amore illo concupiscentiæ. Sed reuera Scotus dixit utrumque peccatum, & amoris amicitie, & concupiscentiæ fuisse primum peccatum luxurie, non superbie propriæ, communi tamen quadam ratione superbiam dici posse, ut legenti constare potest ex illo, §. *Quantum ad secundum*, & in illa solutione primi argumenti. Quævis enim dicat Scotus, peccatum illud fuisse præsumptionis: tamen id non concedit, quatenus præsumptio dicitur speciale peccatum superbie: sed generali quadam ratione, prout nimius amor sui dici solet peccatum præsumptionis. Cum vero in eo §. circa medium illius dicit, primam speciem superbie, quæ dicitur se alijs præferre, sed in appetitu excellentiæ in se, hoc est propriæ dignitatis in se: non intelligit, eam esse propriam speciem superbie, sed connumerari inter gradus superbie, licet sit superbiam secundum rationem communem & generalem, ut plane concedit in eo §. & in illa solutione 1. Hæc est Scoti sententia fideliter relata, quantum ex illo colligere potui.

Fundamenta
Scoti.

Fundamenta vero illius hæc sunt. Primum quidem peccatum illud angeli non fuisse peccatum superbie propriæ dictæ, probat: quia eiusdem rationis est nimium amare seipsum amore amicitie, & nimium amare alium eodem genere amoris: sed nimium amare alium, non est peccatum superbie: ergo nec amare nimium seipsum. Præterea probat, quia peccatum superbie ita est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, ut feratur in excellentiam, non absolute, sed relate ad alios, quibus aliquis antecellere cupit: atqui Angelus non appetiuit excellentiam relate ad alios, sed excellentiam absolute in seipso: ergo non peccauit peccato superbie propriæ. Ex quibus rationibus plane colligitur, nunquam sensisse Scotum, peccatum primum Angeli fuisse peccatum superbie propriæ dictæ, sed communi quadam ratione.

Deinde ostendit, peccatum angeli fuisse peccatum luxurie, quia hoc genus peccati consistit in nimia delectatione, qualis etiam solet esse, quam quis capit ex speculatione alicuius conclusionis geometricæ, quod quidem peccatum ipse vocat luxuriam spirituales delectationis. Neque obstat, quod ipse Scotus in ea fuisse opinione quam retulimus. Nam argumenta illius solum dissoluit, ut defendat peccatum illud fuisse superbiam, non propriam & peculiari ratione, sed communiter tantum: & ostendit, nihil contra hoc argumenta prædicta probare, ut notat Lichetus loco inferius allegando. Quare solum concedit, prædicta argumenta probare, peccatum angelorum non fuisse superbiam propriam & peculiari ratione: non tamen non fuisse superbiam communiter dictam. Hanc vero fuisse mentem Scoti, colligi-

tur ex eodem in questionibus reportatis in a. d. 6. quæst. 1. circa finem, ubi ita plane habent sententia eius. Sic etiam intellexit Scotum *Regula in Regula*, 2. distinct. 6. quæst. 1. artic. 3. præsertim §. *Ad primum diceretur*, in solutione 3. quam opinionem licet sub dubio ipse relinquat, allerit tamen defendi posse. Lichetus etiam eadem dicit q. 2. art. 2. eodem modo. Sententiam sequutus est *Hales in q. 2. 3. cum ait*, peccatum angelorum posse appellari peccatum libidinis, quatenus seipsum nimium dilexerunt, sed quatenus propriam excellentiam concupierunt, posse vocari peccatum superbie, imo etiam vitium ingratitudinis.

Secunda opinio sit *Gabriels in 2. dist. 6. quæst. 1. artic. 1. qui eodem fere modo dum Scotus docet*, primum peccatum ordine causa fuisse nimium amorem amicitie erga seipsum, secundum vero peccatum ordine causa fuisse peccatum concupiscentiæ, quo sibi angelus nimium desiderauit beatitudinem. In eo autem solum differt ab Scoto, quod allerit primum illud peccatum amoris amicitie erga seipsum, fuisse superbie, non communiter dictæ, sed specialis ab auaritia, & ab alijs specie diuersum. Nec obstat quod allerit in tertia conclusione, peccatum illud reducat peccatum superbie, quo videtur insonare, non esse superbiam propriam & directam sed (vt aiunt) reduplicat: hoc inquam, non obstat: nam ex ipse postea affirmat, peccatum illud fuisse peccatum superbie specialis. Differt etiam *Gabriel ab Scoto*, quia *Gabriel* conclusione 4. ait, amorem illum concupiscentiæ, qui fuit secundum peccatum ordine causæ, fuisse peccatum luxurie communiter dictæ, prout conuenit cuiusque appetitui immoderato delectationis carnalis, siue spiritualis: Scotus autem solum dixit, esse peccatum luxurie delectationis spiritualis: in quo meo iudicio parum, aut nihil differunt.

CAPUT II.

Sententia Scoti, & Gabriels impugnetur.

NON erit difficile, opiniones Scoti, & Gabriels manifeste refellere. Primum quidem rationibus Caletani, quæ contra utramque eodem modo pugnant, deinde peculiari ratione, quæ contra Scoti sententiam vim habet. Primo igitur arguit Caletanus art. præcedenti §. *Ad secundum dubium*, contra communem utramque opinionis fundamentum: quia nunquam inuenitur alius actus amoris amicitie, qui sit pura complicitas alicuius personæ, nisi admixtum habeat affectum concupiscentiæ, quo ametur aliquod bonum personæ, siue illud bonum distingatur repleta à personâ, cui amatur, siue sola ratione apprehendatur ut bonum illius: siue sit futurum bonum, siue præsens. Neque vero solum vnus amor sine alio reperiri nequit: verum etiam actus diuersus, sed in eodem individuo actu amoris inuenitur verusque respectus ad rem concupitam, ratione cuius dicitur amor concupiscentiæ: & ad personam, cui volumus bonum, ratione cuius dicitur amor amicitie, ut rectè docet idem *Caletanus*, 1. q. 2. art. 4. & *sancti Thom. supra q. 60. art. 3. & nos in eo artic. 4. & 3. lib. de adoratione disput. 1. capit. notauimus*. Ratio vero est manifesta nam amare vniuerse debeat ab Aristotele 2. *Rhetoricorum* capit. 4. hoc modo

Est velle alicui bonum: in quo quidem actu necesse est utrumque respectum includi, ut manifestum est. Porro autem nullum posse esse amorem complacentiae alicuius personae, nisi ei velimus bonum, vel eandem personam ut delectabilem, aut utilem nobis velimus, quisque experimento cognoscere facile potest: omne enim, quod placet ut bonum placet: omne autem bonum quod placet, alicui bonum est: ergo omne bonum placet ut bonum alicuius, ac proinde in omni complacentia duplex ille respectus includitur. De quo etiam dicemus 1. 2. q. 1. a. 1. contra eundem Gabrielem, & Ocamum. Male igitur Scotus & Gabriel tanquam duo peccata, & duos actus enumerant amorem amicitiae, & concupiscentiae.

Secundo praedicti doctores, cum asserunt, amorem amicitiae comparari cum amore concupiscentiae, sicut comparatur amor finis cum amore mediolorum, manifeste decipiuntur, ut latius ostendemus 1. 2. quaest. 1. art. 1. Nunc vero sic demonstrato: persona, cui bonum aliquod volumus, est finis cui: bonum autem, quod ei volumus, si sit bonum honestum, aut delectabile, est finis cuius gratia: si enim est concupitum personae gratia sui, & non gratia alterius boni: si autem cui, & finis cuius gratia, non se habent sicut finis, & medius, sed media sunt bona vilia ad finem cuius gratia: finis autem cui, necessario coniunctus est finis cuius gratia, sicut respectus amoris amicitiae cum respectu amoris concupiscentiae, eo quod nullus sit finis cuius gratia, nisi respectu alicuius personae, cui concupiscitur: quia omne bonum honestum, aut delectabile, quod solum habet rationem finis, alicui est bonum honestum, aut delectabile.

Tertio, ut recte arguit Caietanus, etiam si amor amicitiae, & concupiscentiae essent duo actus amoris diversi: tamen non essent duo peccata diuersae speciei: amor enim ille amicitiae, quo Angelus seipsum diligit sola sui ipsius complacentia, nisi sibi aliquod inordinatum bonum vellet, aut desideraret, quantumcumque intensus esset, non esset peccatum (nam quae malicia esse potest ex obiecto in pura ipsius complacentia?) Porro quoties affectus aliquis ex obiecto malus non est: ex eo solum quod intensior fiat non potest esse malus: sola enim intensio non potest tribuere primam malitiam, sed praecedentem tantum augere potest: ut ex communi sententia ostendimus, 1. 2. quaest. 18. artic. 1. quocirca licet in omni peccato sit amor amicitiae & concupiscentiae, quia quouis affectu peccati desideramus, aut volumus nobis, aut alijs bonum aliquod contra rationem; nihilominus non reperitur duplex species peccati, aut duplex peccatum, alterum in respectu amicitiae, alterum in respectu concupiscentiae: sed ex ipso bono concupito, & amore, quatenus est concupiscentiae, debet considerari species peccati in affectu.

Quarto, nescio quo fundamento hi Doctores dicant, in quouis genere immoderate delectationis reperiri peccatum luxuriae: nam quamuis delectatio in venereis sit luxuria: in cibo, & in potu non est luxuria, sed gola in appetitu vero laudis est peccatum inanis gloriae: in appetitu autem excellentiae est superbia: in malo proximi odium. Praeter has autem species ego non video, quae species alia luxuriae excogitari possit. Porro

delectatio de scientia, ut de geometrica demonstratione, de qua videtur loquutus Scotus, inepre dicitur luxuria: sed si illa aliquando peccatum est, vel similis alia delectatio de scientia, quia est contra rectam rationem, & contra modum debitum sciendi: ad peccatum curiositatis contra virtutem studiositatis ex obiecto pertinebit, de quo vicio agit sanctus Thomas 2. 2. quaestione 167. s. Thomae quod si scientia sit secundum rectam rationem, & secundum rectum modum addiscendi: nullum erit peccatum, quantumvis crescat delectatio, nisi sit causa, & occasio alterius peccati, ut inanis gloriae, aut omittendi praecipuum: tunc autem nullam aliam habebit, quam euentus. Quamobrem quamvis negare non possimus inordinatam delectationem esse veluti genus ad varias species peccatorum, sicut est tristitia ad ahas, quod Caietanus nescio, qua ratione renuit concedere: inepre tamen haec ratio communis dicitur ab his doctores luxuria: aut certe, si eis placuit abuti voce, debebant assignare primum angeli peccatum non secundum rationem genericam, sed in aliqua specie determinata, ut reuera Scotus & Gabriel voluerunt haec autem esse non potest luxuria etiam spiritualis delectationis: quia nullum in ea est peccatum luxuriae specie distinctum ab alijs, quae secundum speciem communiter assignantur.

Ceterum contra Scotum peculiaris ratio e agamus, & ostendamus ei, amorem excellentiae proprie esse peccatum superbiae non communiter dictae, sed proprie: quamvis excellentia propria non appetatur relate ad alios, sed absolute, quod sane libenter fateretur Gabriel, & haec ex parte ipsi Scoto aduersatur. Ratio autem est huiusmodi: superbia proprie in eo consistit, ut quis appetat sibi maiorem gradum excellentiae, quam sibi conveniat, aut convenire possit secundum rectam rationem, sicut tradit sanctus Thomas 1. 2. q. 163. artic. 1. haec autem considerari potest in se absolute sine respectu ad alios, quibus praesse cupiat. Qua ratione Gregorius 23. libro moralium capit. 4. alias 7. inter alios modos superbiae primo loco recenset praesumptionem, quae contingit cum quis se existimat bonum, quod habet, a se habere, & in eo sic apprehenso gaudet, seu delectatur. Secundo cum pro suis meritis illud accepisse putat, atque in eo sibi complacet; in quibus duobus modis non est expressa relatio excellentiae ad alios, quibus aliquis praesse desideret. Male igitur Scotus negat peccatum superbiae in appetitu immoderate excellentiae sine relatione ad alios, quibus aliquis praesse desideret. Neque obstat ijs, quae retulimus ex Scoto, quod ipse Scotus concedat in hoc appetitu excellentiae absolute peccatum superbiae, & praesumptionis, hoc enim solum concedit secundum rationem quamdam genericam & communem, non secundum specialem, quam nos contendimus contra ipsum probare. Et haec satis contra opiniones Scoti, & Gabrielis. Ex quibus etiam confutata manet ea, quae sequutus est Holcot, quatenus cum praedictis concordat. Nam quod ipse addidit, peccatum Angelorum fuisse peccatum ingratitude, quia non reddiderunt Deo gratias pro beneficijs, sequenti disputatione confutabitur.

Superbia potest aliquid nulli fieri: nulla paratio cum alijs

Gregori.

12.

CAPVT III.

Primum Angeli peccatum fuisse superbiam vera & communis patrum & Scholasticorum opinio fert.

Tertia demum sententia communis, & vera est, Angelum primo peccasse peccato superbia: quale autem illud fuerit, hoc est, circa quod genus excellentia fuerit, in sequentibus disputationibus ostendemus. Hanc opinionem ex Scholasticis grauissimi imprimis & doctissimi Theologi tradiderunt, Albertus in summa 2. parte tractatu 5. quest. 21. memb. 2. Antisiodorensis lib. 2. summa tractatu 2. cap. 2. S. Thom. artic. preced. & colligitur ex doctrina huius articuli, quem sequuntur Caiet. & recentiores Thomistæ, & consentit Alexand. 2. p. q. 98. memb. 2. ubi plane docet, primum peccatum fuisse superbiam, quæ speciale peccatum constituit. Cum vero ait, radicem fuisse cupiditatem, & auaritiam, non intelligit peccatum speciale auaritiæ, quod est in pecunijs, & rebus spiritualibus: sed cupiditatem generaliter acceptam pro inordinato amore, qui reuera non fuit radix vt causa, sed quia in ipso peccato superbiæ continebatur inclausus: eandem tradiderat antea Magister in 2. d. 6. cap. 2. quem postea sequuti sunt eius commentatores, Bonauentura in 2. d. 6. art. 1. q. 1. Aegidius quest. 1. artic. 3. in corpore, ubi loquitur de Lucifero, & in dubio literaliter, ubi de alijs sermonem habet, Ricardus artic. 1. quest. 1. ubi loquitur de Lucifero, & quest. 2. ubi de alijs Angelis sermonem facit. Idem colligitur ex doctrina Durandi q. 1. artic. 2. cum asserit, demonem peccasse appetitu immoderato beatitudinis. Idem sentit Thomas de Argentina in 2. dist. 6. quest. 5. artic. 2. atque alij Scholastici, quos sequenti disput. referemus qui asserunt, demonem peccasse inuidia hominum, quod peccatum sine superbia nunquam est.

Ex Patribus vero tam Græcis, quam Latinis, in hoc vnum omnes conveniunt. Ex Græcis quidem, præter eos, quos sequenti cap. allegabimus in expositione quorundam locorum Scripturæ, sunt Athanasius in libr. quest. ad Antiochum q. 6. Nazianus in carmine 6. & in orat. 27. quæ est contra eos, qui dicebant ipsum cathedram Constantinopolitanam affectare: Elias Cretensis in oratione 3. Nazianus quæ est Apologetica contra Iulianum in illa verba. Quocirca, &c. Chrysostomus in Homilia de verbis Isaie, & Homilia de Adam, & Eua, & hom. de lapsu primi hominis in primo tom. & hom. 15. in Ioan in 3. tom. Cyrillus lib. 1. in Genesim post medium, & 14. Isaie Damasc. 2. de fide cap. 4. ex partibus vero Latinis Ambrosius in illud Psal. 118. increpasti superbos, & Epistola 84. Augustinus lib. 11. de Genesi ad litteram ca. 14. & lib. 12. de ciuit. cap. 1. & lib. 14. cap. 11. & lib. 22. ca. 1. Prosper in libr. 1. de vita contemplatiua capit. 3. Gregorius 4. moral. capit. 17. alias 14. & lib. 3. cap. 19. alias 23. Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 22. sententia Bedæ in 8. tom. lib. q. 9. Anselmus lib. de casu diaboli cap. 4. Bernardus serm. 17. in canticis: & indicat Leo lib. in Epistola 91. cap. 6. cum ait, diabolum fuisse affectum a se malum, quia propria excellentia male usus est. Quorum omnium Patrum, & Scholasticorum auctoritas mihi magni est in hac præsertim questione, quæ de facto ipso controuertitur.

Et quamuis plura adduci soleant à Scholasticis Scripturæ testimonia ad hanc sententiam

comprobandam, quæ sequenti capite nobis examinanda sunt; placuit tamen in hoc capite vno solum testimonio, & vnica ratione eam confirmare. Testimonium est Tobie 5. ubi Tobias dixit filio suo, Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumit omnis perditio. Vbi initium omnis peccati quod in hoc mundo commissum est, dixit esse superbiam. Atqui ante omne aliud peccatum fuit superbia Angelis: ex quo etiam factum est, vt primus homo tentatus ab ipso demone esset, vt primus quamuis aliquis posset hæc verba solum referre ad peccata hominum, quorum primum peccatum fuit: commodius tamen ad omne peccatum: etiam Angelum refertur, cum absolute dicat Scriptura, initium omnis perditionis fuit superbia. Vnica autem ratio nobis sufficit desumpta Damasc. 2. de fide cap. 3. post medium, ubi ait, Angelos ad malum natura sua egre moueri posse. Dixit egre, quia carent repugnantia illi partis inferioris, quæ ad malum & contrarium recte rationi inclinatur. Idem atque eisdem vere verbis docuit Elias Cretensis in oratione 3. Nazianus, quæ est prima Apologia contra Iulianum, in illa verba. Ad hoc quomodo. Quod cum ita sit, ad nullum peccatum minori cum difficultate videtur moueri posse angelum, quam ad superbiam, & propriæ excellentiæ appetitum. Nam quamuis in Angelo possint esse alia peccata, præter peccatum superbiæ, & inuidiæ, vt supra articulo 2. notauimus; tamen non tam facile ad illa mouetur Angelus, quam ad superbiam, & consequenter ad inuidiam, quod enim possit Angelus hominem cedere, aut occidendo, aut rem illius, perdendo, prouenire ex odio erga illum: odio autem contra hominem difficilius admodum moueretur demon in primo peccato, nisi ea ratione, quæ hominem libi contrarium apprehenderet: ei autem contrarius homo non videretur, nisi honori, & excellentiæ eius: siquæ eius aduersaretur: eadem ratione nec Angelus contra Deum odium conciperet, nisi si honori ipsius Deum aliquo modo contrarius apprehenderet. Nulla igitur culpa, & peccatum in Angelo fuisse, nisi nimio desiderio suæ dignitatis & excellentiæ teneretur,

CAPVT IV.

Expenduntur quadam testimonia Scripturæ pro eadem sententia.

Sunt alia non pauca Scripturæ testimonia, quibus Scholastici vtuntur in huius opinionis confirmatione, quæ alius examinare necesse duxi. Primum est Lucæ 10. Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem, quæ verba videtur dixisse Christus ad reprimendam elationem discipulorum, vt exponit Gregorius 23. moral. capit. 7. cum reuerteretur gaudentes, quod viderent expulsum de domibus in nomine Christi. Alium tamen esse sententiam illius loci probauit sup. disp. 25. c. 2. Secundum testimonium sit illud Iob 41. in fine. Omnes sustine videt, ipse est Rex super omnes filios superbiæ, quæ videtur, ipse est interpretatur de demone, quæ ipse ba aliqui interpretantur de demone, quæ ipse sit princeps eorum omnium, qui superbi sunt. Verum hic locus ad litteram de Behemoth certe grandi intelligitur, de quo præcedenti capite sermonem fecerat. De hoc autem inquit, qui solus est, vt nullum timeat, omne sustine videt, hoc